

Open Schools Journal for Open Science

Vol 3, No 8 (2020)

Καρκίνος του Μαστού και ψυχολογία ασθενών στο Νοσοκομείο Λεμεσού

Μαρία Τσιλίδου, Χρυστάλλα Ανδρέου, Μαρτίνα Ταγουάτρος, Ελευθερία Κυριάκου, Πηνελόπη Λουκαΐδου, Μιχαήλ Νεόβη, Όλγα Κοντογιώργη, Στέλιος Αντωνίου, Λούκας Λουκαΐδης, Νικόλας Κωνσταντινίδης, Νικόλας Νικολάου, Δρ. Σίμος Μαλάς

doi: [10.12681/osj.24380](https://doi.org/10.12681/osj.24380)

Copyright © 2020, Μαρία Τσιλίδου, Χρυστάλλα Ανδρέου, Μαρτίνα Ταγουάτρος, Ελευθερία Κυριάκου, Πηνελόπη Λουκαΐδου, Μιχαήλ Νεόβη, Όλγα Κοντογιώργη, Στέλιος Αντωνίου, Λούκας Λουκαΐδης, Νικόλας Κωνσταντινίδης, Νικόλας Νικολάου, Δρ. Σίμος Μαλάς

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Τσιλίδου Μ., Ανδρέου Χ., Ταγουάτρος Μ., Κυριάκου Ε., Λουκαΐδου Π., Νεόβη Μ., Κοντογιώργη Ό., Αντωνίου Σ., Λουκαΐδης Λ., Κωνσταντινίδης Ν., Νικολάου Ν., & Μαλάς Δ. Σ. (2020). Καρκίνος του Μαστού και ψυχολογία ασθενών στο Νοσοκομείο Λεμεσού. *Open Schools Journal for Open Science*, 3(8). <https://doi.org/10.12681/osj.24380>

Καρκίνος του Μαστού και ψυχολογία ασθενών στο Νοσοκομείο Λεμεσού

Μαρία Τσιλίδου¹, Χρυστάλλα Ανδρέου¹, Μαρίνα Ταγουάτρος¹, Ελευθερία Κυριάκου¹,
Λουκαΐδου Πηνελόπη¹, Μιχαήλ Νεόβη¹, Κοντογιώργη Όλγα¹, Αντωνίου Στέλιος¹, Λουκαΐδης
Λούκας¹, Κωνσταντινίδης Νικόλας¹, Νικόλας Νικολάου², Δρ Σίμος Μαλάς³

¹Λύκειο Αγίου Ιωάννη Λεμεσού, Λεμεσός, Κύπρος

²Καθηγητής Φυσικής, Λύκειο Αγίου Ιωάννη Λεμεσού, Λεμεσός, Κύπρος

³Διευθυντής Ογκολογικής Κλινικής Γενικού, Λεμεσός, Κύπρος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο καρκίνος του μαστού όπως έχει αποδειχθεί αποτελεί την πρώτη αιτία θανάτου στις γυναίκες παγκοσμίως. Για δεκαετίες οι επιπτώσεις του αποτελούν αντικείμενο μελέτης στην ιατρική. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι επιπτώσεις στην ψυχολογική και πνευματική κατάσταση γυναικών που είχαν διαγνωστεί με καρκίνο του μαστού. Επίσης μελετήθηκε το πώς επηρεάζεται τόσο το οικογενειακό όσο και το κοινωνικό τους περιβάλλον, καθώς και η κοινωνική στήριξη που δέχονται οι ασθενείς. Τέλος, διερευνήθηκαν οι αλλαγές που επέρχονται στην καθημερινή ζωή των ασθενών ένεκα της ασθένειας. Από τα αποτελέσματα της παρούσας ερευνητικής εργασίας προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι γυναίκες που βιώνουν την ασθένεια διακατέχονται από ένα κυκλώνα συναισθημάτων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Εκπαιδευτική έρευνα, καρκίνος του μαστού, ψυχολογία ασθενών με καρκίνο, Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η συχνότητα εμφάνισης του καρκίνου σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει είναι στο 12,5%. Αυτό ερμηνεύεται πως μία στις οκτώ γυναίκες διατρέχει τον κίνδυνο στη διάρκεια της ζωής της να προσβληθεί από καρκίνο του μαστού (Brunicardi et al., 2010). Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του 2010 του Υπουργείου Υγείας Κύπρου ο καρκίνος του μαστού θεωρείται ο πιο συχνός καρκίνος στις γυναίκες με ποσοστό 36.7% έναντι άλλων ειδών καρκίνου που προσβάλλουν τις γυναίκες (Ετήσια Έκθεση Υπουργείου Υγείας, 2010). Η σύγχρονη θεραπεία του καρκίνου του μαστού περιλαμβάνει τέσσερα σκέλη: την ακτινοθεραπεία, τη συστηματική κυτταροτοξική χημειοθεραπεία, την ενδοκρινική και τη μοριακά στοχευμένη θεραπεία (Ζαφράκας και συν., 2009), ενώ σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές σε ένα ποσοστό 40% χρησιμοποιείται η μαστεκτομή.

Αρκετές έρευνες εστιάζουν στην ψυχολογική κατάσταση των ασθενών. Συγκεκριμένα αναδεικνύεται το σοκ των ασθενών όταν ενημερώνονται για την ασθένεια (Δημοσθένους, 2011; Mystakidou et al. 2004) καθώς και οι μεταπτώσεις στη διάθεση και στην κοινωνική τους συμπεριφορά είτε λόγω των χημειοθεραπειών (Παπαδάτου & Αναγνωστόπουλος, 1989) είτε λόγω μαστεκτομής (Τελλίδου, 2007). Μέσα από αυτές τις έρευνες αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της κοινωνικής στήριξης των ασθενών από τον κατάλληλο συνδυασμό πηγών στήριξης (Λαβδανίτη & Αβραμικά, 2011), από καταρτισμένα δηλαδή άτομα και φορείς που θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να διαχειριστούν τις ψυχοσωματικές αλλαγές που βιώνουν οι ασθενείς σε όλα τα στάδια της ασθένειάς τους (Ποντισίδης & Μπελλάλη 2015).

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι επιπτώσεις στην ψυχολογική και πνευματική κατάσταση γυναικών που έχουν διαγνωστεί με καρκίνο του μαστού. Παράλληλα μελετήθηκε το πώς επηρεάζεται τόσο το οικογενειακό όσο και το κοινωνικό τους περιβάλλον καθώς και η κοινωνική στήριξη που δέχονται οι ασθενείς από το οικείο περιβάλλον, από τον Ιατρό τους, από κάποιον Αντικαρκινικό Σύνδεσμο ή το ΠΑΣΥΚΑΦ. Τέλος, διερευνήθηκαν οι αλλαγές που επέρχονται στην καθημερινή ζωή των ασθενών ένεκα της ίδιας της ασθένειας και των θεραπειών στις οποίες υπόκεινται.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σχεδιασμός - Μεθοδολογία - Διεξαγωγή της έρευνας

Πριν από την έναρξη της έρευνας πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού, στις 18 Οκτωβρίου 2017, και σχετική ενημέρωση από τον ογκολόγο Δρ Σίμο Μαλά (συνεργάτης ερευνητής στην παρούσα έρευνα). Μετά από αρκετές συναντήσεις με τον Δρ Μαλά, και με βάση τις υποδείξεις του ίδιου και του συντονιστή καθηγητή φυσικής κ. Νικόλα Νικολάου ξεκίνησε ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας.

Η μεθοδολογία της έρευνας διαμορφώθηκε με βάση τη βιβλιογραφική επισκόπηση και τον σκοπό της έρευνας. Η έρευνα διεξήχθη από τον Νοέμβριο του 2017 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2018. Ως πεδίο έρευνας ορίστηκε η ογκολογική κλινική του Γενικού Νοσοκομείου Λεμεσού. Το δείγμα της έρευνας ήταν 28 ασθενείς της ογκολογικής κλινικής του Γενικού Νοσοκομείου Λεμεσού είτε στο αρχικό στάδιο της διάγνωσης της ασθένειας, είτε κατά τη διάρκεια της θεραπείας της ασθένειας είτε μετά την τελική θεραπεία του καρκίνου του μαστού.

Ως βασικά ερευνητικά εργαλεία επιλέχθηκαν το ερωτηματολόγιο και η συνέντευξη. Τα ίδια ερωτήματα που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο αξιοποιήθηκαν και για συνεντεύξεις με κάποιες ασθενείς. Τη διεξαγωγή της έρευνας ανέλαβαν κατά κύριο λόγο οι μαθητές-ερευνητές. Συγκεκριμένα κάποιες από τις ασθενείς συμπλήρωσαν οι ίδιες το ερωτηματολόγιο και σε κάποιες άλλες περιπτώσεις τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν μέσα από συνεντεύξεις που διεξήγαγαν οι μαθητές με τις ασθενείς. Στην όλη διαδικασία συμμετείχε επίσης ο Δρ Σίμος Μαλάς ο οποίος πραγματοποίησε συνεντεύξεις με 3 ασθενείς. Η ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS.

Το ερωτηματολόγιο ήταν δομημένο με βάση τα πιο κάτω ερωτήματα.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Η παρούσα ερευνητική εργασία διερευνά τα εξής βασικά ερωτήματα:

- Ποια ήταν η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών στα διάφορα στάδια της θεραπείας τους;

- Τι είδους υποστήριξη και βοήθεια δέχτηκαν από τον κοινωνικό τους περίγυρο; (οικογενειακό περιβάλλον, ιατρούς, προσωπικό κλινικής, ΠΑΣΥΚΑΦ κλπ.)
- Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της ασθένειας στην προσωπική και κοινωνική τους ζωή;

Τα τρία βασικά ερωτήματα χωρίστηκαν σε υποερωτήματα με βάση συγκεκριμένες παραμέτρους. Κάτω από το κάθε ερώτημα υπήρχαν συγκεκριμένες μεταβλητές-δηλώσεις στις οποίες οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να τοποθετηθούν και να επιλέξουν σε ποιο βαθμό τους αντιπροσωπεύει η δήλωση που αντιστοιχούσε στο υποερώτημα, επιλέγοντας από το 1-7 ή από το 1-5 από την κλίμακα LIKERT. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως σε κάθε υποερώτημα υπήρχε ερώτηση ανοικτού τύπου στην οποία οι ασθενείς μπορούσαν να προσθέσουν άλλες σκέψεις, συναισθήματα, προβληματισμούς τους. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν τα πιο κάτω υποερωτήματα.

Ποια ήταν η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών στα διάφορα στάδια της θεραπείας τους;

1. Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση της ασθενούς όταν έμαθε για την ασθένεια;
2. Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση της ασθενούς κατά την εφαρμοζόμενη θεραπεία για την ασθένεια;
3. Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση της ασθενούς μετά την ολοκλήρωση της θεραπείας;
4. Πώς είναι η ψυχολογική κατάσταση της ασθενούς τώρα;

Τι είδους υποστήριξη και βοήθεια δέχτηκαν από τον κοινωνικό τους περίγυρο; (οικογενειακό περιβάλλον, ιατρούς, προσωπικό κλινικής, ΠΑΣΥΚΑΦ, Αντικαρκινικό κλπ.)

5. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τον σύζυγο / σύντροφό τους;
6. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τα παιδιά τους;
7. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον;

8. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τους φίλους τους;
9. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τον Ιατρό τους;
10. Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τον ΠΑΣΥΚΑΦ (Παγκύπριο Σύνδεσμο Καρκινοπαθών και Φίλων) ή Αντικαρκινικό;

Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της ασθένειας στην προσωπική και κοινωνική τους ζωή;

11. Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη δουλειά τους;
12. Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με τον σύντροφό τους;
13. Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον;
14. Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με τους φίλους τους;
15. Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε την καθημερινότητά τους / τη ρουτίνα τους;

Για τους σκοπούς του παρόντος συνεδρίου παρατίθενται ενδεικτικά οι δηλώσεις του πρώτου υποερωτήματος, σκιαγραφώντας έτσι τη δομή που είχε το ερωτηματολόγιο της έρευνας με στόχο την πιο κατανοητή ερμηνεία των αποτελεσμάτων, έτσι ώστε να μη θεωρούνται τα όσα παρουσιάζονται στα αποτελέσματα αυθαίρετες εκτιμήσεις και υποθέσεις.

Ενδεικτικό μέρος από το ερωτηματολόγιο

(μεταβλητές- δηλώσεις του πρώτου υποερωτήματος)

<i>Τι αισθήματα είχατε όταν έγινε η διάγνωση της ασθένειας και σας ενημέρωσε σχετικά ο γιατρός σας και γενικά πώς ήταν η ψυχολογική σας κατάσταση το πρώτο διάστημα;</i>	
<i>α. Ένιωσα φόβο</i>	1 2 3 4 5 6 7
<i>β. Μόλις έμαθα για την ασθένεια χάθηκε ο κόσμος όλος από μπροστά μου</i>	1 2 3 4 5 6 7

γ. Μόλις το έμαθα ένιωσα έκπληξη δεν πίστευα ότι αυτό θα μπορούσε να συμβεί σε μένα	1 2 3 4 5 6 7
δ. Όταν το έμαθα η πρώτη μου αντίδραση ήταν να σκεφτώ ότι τελείωσαν όλα για μένα	1 2 3 4 5 6 7
ε. Μου πήρε κάποιο διάστημα να πιστέψω ότι αυτή η ασθένεια μπορούσε να συμβεί και σε μένα	1 2 3 4 5 6 7
στ. Μόλις το έμαθα ότι είχα αυτή την ασθένεια νευρίασα και σκεφτόμουν ότι ο θεός είναι άδικος	1 2 3 4 5 6 7
ζ. Μόλις το έμαθα οπλίστηκα με πείσμα και σκέφτηκα ότι θα ξεπεράσω και αυτό το εμπόδιο	1 2 3 4 5 6 7
η. Μόλις το έμαθα ήθελα να κλαίω και δεν μπορούσα να σκεφτώ οτιδήποτε άλλο	1 2 3 4 5 6 7
θ. Μόλις το έμαθα ένιωσα και άλλα συναισθήματα όπως:	

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα αποτελέσματα της έρευνας ετοιμάστηκαν σε πίνακες ανά ερευνητικό ερώτημα. Για το κάθε ερευνητικό ερώτημα ακολούθησε συζήτηση και ανάπτυξη συμπερασμάτων. Για τους σκοπούς του συγκεκριμένου συνεδρίου παρουσιάζεται ακροθιγώς ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων καθώς και κάποια γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν μέσα από την ανάλυση.

Μελέτη του υποερωτήματος 1: Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών όταν έμαθαν για την ασθένεια;

Οι πλείστες ασθενείς ένιωσαν έκπληξη όταν πρωτοδιαγνώστηκαν με αυτή την ασθένεια, ενώ παράλληλα ένα μεγάλο ποσοστό αντέδρασε αρνητικά. Από τις 28 γυναίκες μόνο οι 16 αποδέχθηκαν άμεσα το γεγονός ότι διαγνώστηκαν με καρκίνο του μαστού σε σχέση με τις υπόλοιπες 12, οι οποίες χρειάστηκαν κάποιο χρονικό διάστημα. Οι περισσότερες δήλωσαν ότι

τις είχε κυριεύσει ο φόβος. Πολλές από τις γυναίκες διαφωνούσαν με το γεγονός ότι ο Θεός είναι άδικος. Οι περισσότερες δήλωσαν αποφασισμένες να ξεπεράσουν και αυτό το εμπόδιο, ωστόσο ένας αριθμός γυναικών δεν πίστευαν ότι θα το ξεπεράσουν. Το 50% διαφωνούσε με το γεγονός ότι ήταν σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση, ενώ το αντίστοιχο 50% συμφωνούσε απόλυτα. Τέλος, οι μισές ασθενείς δήλωσαν ότι δεν μπορούσαν να σκεφτούν οτιδήποτε άλλο πέρα από την ασθένεια, ενώ ταυτόχρονα οι άλλες μισές είχαν την αντίθετη άποψη.

Μελέτη του υποερωτήματος 2: Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών κατά την εφαρμοζόμενη θεραπεία για την ασθένεια;

Από τις 28 ασθενείς μόνο 1 γυναίκα ήθελε να διακόψει τη θεραπεία, γιατί ένιωθε πως η κατάστασή της δε βελτιωνόταν. Ακόμη, είχαν θάρρος και πίστη στον εαυτό τους ότι θα τα καταφέρουν και θα ξεπεράσουν και αυτό το εμπόδιο. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ασθενείς δήλωσαν ότι δεν ήρθαν αντιμέτωπες με την κατάθλιψη ένεκα της ασθένειας. Τέλος, μετά από κάθε θεραπεία αν και ήταν σωματικά κουρασμένες, το μεγαλύτερο ποσοστό ένιωθε πως η κατάστασή τους βελτιωνόταν και ότι η θεραπεία αποδίδει.

Μελέτη του υποερωτήματος 3: Πώς ήταν η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών μετά την ολοκλήρωση της θεραπείας τους;

Οι περισσότερες γυναίκες ένιωθαν φόβο μήπως ξαναεμφανιστεί. Ωστόσο ήταν αισιόδοξες και θεωρούσαν ότι όλα θα πάνε καλά. Λίγες ήταν αυτές που ένιωθαν αδυναμία, αφού οι πλείστες πίστευαν ότι η θεραπεία τους είχε αποδώσει και δυνάμωσαν τόσο ψυχολογικά όσο και συναισθηματικά.

Μελέτη του υποερωτήματος 4: Πώς είναι η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών τώρα μετά από καιρό και μετά την επιτυχή έκβαση της θεραπείας;

Οι περισσότερες γυναίκες που έφτασαν στο τελικό στάδιο της θεραπείας τους, τώρα νιώθουν καλύτερα και ανακουφισμένες. Ένα μεγάλο ποσοστό είναι ευχαριστημένο με την απόφασή του

να μπει στη διαδικασία για τη θεραπεία της ασθένειας. Σχεδόν όλες σκέφτονταν την πιθανότητα ο καρκίνος να επανέλθει, με αποτέλεσμα να έχουν συνεχές άγχος.

Μελέτη του υποερωτήματος 5: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν οι ασθενείς από τον σύζυγο / σύντροφό τους και σε ποιο βαθμό;

Η οικονομική στήριξη που δέχθηκαν ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό από την ψυχολογική. Ακόμη, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι περισσότεροι σύντροφοι/σύζυγοι των γυναικών ασθενών, όπως οι ίδιες δήλωσαν, το αντιμετώπισαν με πανικό και κάποιες φορές αυτό τους επηρέαζε αρνητικά στην ψυχολογία. Τέλος, ο σύντροφος/σύζυγός τους αποτελούσε για τις πλείστες το στήριγμά τους για να μπορέσουν να ξεπεράσουν την ασθένειά τους.

Μελέτη του υποερωτήματος 6: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τα παιδιά τους και σε ποιο βαθμό;

Οι περισσότερες καρκινοπαθείς συμφωνούσαν με το γεγονός ότι τα παιδιά τους, τους στήριξαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, καθώς υπήρχε ένα μικρό ποσοστό που είχαν την αντίθετη άποψη. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό γυναικών δέχτηκαν ψυχολογική και εργασιακή στήριξη από τα παιδιά τους, ενώ παράλληλα τους παρείχαν και οικονομική στήριξη. Ακόμη, τα παιδιά των περισσότερων γυναικών πανικοβλήθηκαν, όταν πληροφορήθηκαν για την ασθένεια των μητέρων τους.

Μελέτη του υποερωτήματος 7: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον;

Οι περισσότερες γυναίκες είχαν στηριχθεί αλλά και στηρίζονται μέχρι και σήμερα πάρα πολύ από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι πλείστες γυναίκες δεν δέχτηκαν οικονομική βοήθεια. Η οικογένεια τους, τους βοήθησε στις οικιακές εργασίες και ήταν πάντα δίπλα τους πριν, κατά και μετά τη θεραπεία. Επιπλέον είχαν όλοι τους βοήθεια από το ευρύτερο οικογενειακό-συγγενικό περιβάλλον σε πολλαπλά επίπεδα.

Μελέτη του υποερωτήματος 8: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τους φίλους τους;

Οι περισσότερες γυναίκες δέχτηκαν από τους φίλους τους κυρίως ψυχολογική υποστήριξη. Κάποιες δέχθηκαν και οικονομική όχι όμως στον ίδιο βαθμό. Παρόλα αυτά οι φίλοι ήταν διαθέσιμοι να τους βοηθήσουν σε ό,τι χρειαζόνταν και σε όλους τους τομείς.

Μελέτη του υποερωτήματος 9: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τον Ιατρό τους;

Ένα μικρό ποσοστό γυναικών πίστευε πως ο Ιατρός τους δεν ήταν κατάλληλος για να μπορέσουν να βασιστούν πάνω του, όταν θελήσουν μια επιπλέον βοήθεια. Ένα μεγάλο και ευχάριστο ποσοστό μπορούσε να στηριχτεί πάνω στο Ιατρό τους σε όλους τους τομείς. Ο Ιατρός μπορούσε να συμβάλει αρκετά στην ψυχολογική κατάσταση του ασθενούς. Σύμφωνα με τις δηλώσεις, τα μεγαλύτερα ποσοστά έδειξαν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τη στήριξη που ο Ιατρός προσέφερε στις ασθενείς του.

Μελέτη του υποερωτήματος 10: Τι είδους στήριξη (ψυχολογική, οικονομική, εργασιακή, ...) είχαν από τον ΠΑΣΥΚΑΦ (Παγκύπριο Σύνδεσμο Καρκινοπαθών και Φίλων) ή τον Αντικαρκινικό Σύνδεσμο;

Οι περισσότεροι ασθενείς είχαν την ευκαιρία να βασιστούν πάνω στον ΠΑΣΥΚΑΦ/Αντικαρκινικό Σύνδεσμο. Δυστυχώς όμως κάποιοι ασθενείς δεν είχαν την ευκαιρία αυτή. Επιπρόσθετα δηλώθηκε πως αυτοί οι σύνδεσμοι έκαναν όσο το δυνατό περισσότερα μπορούσαν για να στηρίξουν τους ασθενείς.

Μελέτη του υποερωτήματος 11: Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέαζε τη δουλειά τους;

Η εργασία αν και αποτελούσε βάρος για τις περισσότερες γυναίκες, ταυτόχρονα λειτουργούσε και ως ένας τρόπος διαφυγής από τις αρνητικές σκέψεις της ασθένειάς τους. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα μας, οι πλείστες καρκινοπαθείς δεν είχαν τη σωματική δύναμη, αλλά και τη διάθεση να εργαστούν.

Μελέτη του υποερωτήματος 12: Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με τον σύντροφό τους;

Διαπιστώθηκε ότι η σχέση με τον σύντροφο/σύζυγό τους στο μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών ενισχύθηκε και τον θεωρούσαν ως το στήριγμά τους. Ευτυχώς, μόνο λίγες γυναίκες δήλωσαν ότι αισθάνθηκαν μόνες μετά από όλη αυτή τη διαδικασία και μόνο μία οδηγήθηκε στο διαζύγιο με τον σύντροφο/σύζυγό της. Σε κάποιες περιπτώσεις η ασθένεια δεν επηρέασε καθόλου τις σχέσεις τους.

Μελέτη του υποερωτήματος 13: Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον;

Το 100% των γυναικών συμφώνησε πως οι δεσμοί μεταξύ της οικογένειάς τους, έγιναν πολύ πιο δυνατοί. Γενικά, η ασθένεια των γυναικών αυτών επηρέασε αρκετά τη σχέση τους με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον, είτε θετικά, είτε αρνητικά. Σε κάποιες περιπτώσεις η σχέση δεν επηρεάστηκε καθόλου. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα αδέλφια δεν απομακρύνθηκαν καθόλου από τις ασθενείς, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων. Το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον ήταν δίπλα τους σε όλα τα στάδια της αποθεραπείας.

Μελέτη του υποερωτήματος 14: Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε τη σχέση τους με τους φίλους τους;

Οι σχέσεις τους με τους φίλους τους ενισχύθηκαν κάποιες φορές θετικά. Ωστόσο κάποιες φορές επηρεάστηκαν και αρνητικά, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπήρξε κάποια αλλαγή. Επιπλέον, έχουμε ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση κάποιων φίλων από τους ασθενείς.

Μελέτη του υποερωτήματος 15: Με ποιο τρόπο η ασθένεια επηρέασε την καθημερινότητά τους / τη ρουτίνα τους;

Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό ασθενών δήλωσαν ότι κατά τη διάρκεια της αποθεραπείας τους, δεν είχαν την ικανότητα να καλύψουν μόνες τους τις δικές τους ανάγκες και χρειάζονταν

βοήθεια. Η καθημερινότητα των γυναικών που διαγνώστηκαν με καρκίνο του μαστού, επηρεάστηκε από την ασθένειά τους κατά τη διάρκεια της θεραπείας (κάποιες δήλωσαν ότι δεν μπορούσαν να συμμετέχουν στην ανατροφή των παιδιών τους) και με την ολοκλήρωσή της σταδιακά επανήλθαν στη ρουτίνα που είχαν πριν να αντιμετωπίσουν την ασθένεια.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ερευνητικό ερώτημα 1

Σε αυτό το ερευνητικό ερώτημα εξετάστηκε η ψυχολογική κατάσταση των ασθενών σε διάφορα στάδια της θεραπείας τους, δηλαδή όταν διαγνώστηκαν με αυτή την ασθένεια, κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους και μετά από το τέλος της θεραπείας τους. Οι πλείστες γυναίκες μόλις έμαθαν για την ασθένειά τους κυριεύθηκαν από φόβο, ωστόσο κατά τη θεραπεία τους το αντιμετώπισαν δυναμικά και αποφασιστικά. Κατά συνέπεια, αφού έφτασαν στο τελικό στάδιο ένιωθαν ανακουφισμένες και η ψυχολογική και σωματική τους κατάσταση ενισχύθηκε. Γενικότερα η ψυχολογική τους κατάσταση βελτιώθηκε μετά το τέλος της θεραπείας τους.

Ερευνητικό ερώτημα 2

Στο ερώτημα σε σχέση με το είδος της υποστήριξης και τη βοήθεια που δέχτηκαν από τους γύρω τους, για τις πλείστες γυναίκες ο σύζυγος/σύντροφός τους έπαιξε σημαντικό ρόλο σε όλη τη διαδικασία. Όπως διαφάνηκε από τις απαντήσεις τους ήταν αυτός που τις στήριζε ψυχολογικά, τους παρείχε οικονομική στήριξη και γενικά ήταν το άτομο, στο οποίο μπορούσαν να βασιστούν από την αρχή μέχρι και το τέλος της θεραπείας τους. Ακόμη ένας σημαντικός παράγοντας για τις γυναίκες ήταν τα παιδιά τους. Γενικότερα τα παιδιά τους τις στήριξαν με τον καλύτερο τρόπο σε όσους περισσότερους τομείς μπορούσαν. Δυστυχώς, κάποιες γυναίκες αλλά όχι οι περισσότερες, δεν είχαν καμία βοήθεια και στήριξη από τα αδέρφια τους ή τους γονείς τους και δεν μπορούσαν να βασιστούν σε αυτούς. Οι εθελοντές του ΠΑΣΥΚΑΦ τις βοήθησαν κυρίως στον ψυχολογικό τομέα.

Ερευνητικό ερώτημα 3

Όπως προέκυψε από τις απαντήσεις που δόθηκαν στο τρίτο ερώτημα η ασθένεια αυτή επηρεάζει την προσωπική και κοινωνική ζωή των ασθενών είτε αρνητικά είτε θετικά, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις δεν επηρεάζεται καθόλου. Γενικά, διαπιστώθηκε ότι, η σχέση με τον σύντροφο/σύζυγό τους στο μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών ενισχύθηκε θετικά. Μερικές γυναίκες διαπίστωσαν ότι ο σύντροφος/σύζυγός τους άρχισε να τις αποφεύγει μετά τη διάγνωση της ασθένειάς τους. Μόνο μία γυναίκα οδηγήθηκε στο διαζύγιο. Όσον αφορά τους οικογενειακούς δεσμούς, το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε ότι έγιναν πολύ πιο δυνατοί. Ακόμη, δεν περίμεναν οι φίλοι τους να τους στηρίξουν σε τέτοιο μεγάλο βαθμό και κατά συνέπεια δέθηκαν περισσότερο με αυτούς. Μερικές από αυτές έχασαν τη δουλειά τους, αφού δεν είχαν τη σωματική δύναμη να ανταπεξέλθουν στις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει στοιχεία σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχολογία των ασθενών με καρκίνο του μαστού. Τα αποτελέσματα και τα πορίσματα της έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν από συγκεκριμένους φορείς αλλά και από το οικείο περιβάλλον των ασθενών έτσι ώστε να παρέχεται στους ασθενείς η κατάλληλη στήριξη. Ως εκ τούτου μέσα από την παρούσα μελέτη προβάλλεται και η σημαντικότητα των πηγών στήριξης των ασθενών. Ιδιαίτερα για την Κύπρο θα πρέπει να δοθεί σημασία σε στηρικτικούς μηχανισμούς που να προσφέρουν ενημέρωση και εκπαίδευση για την ασθένεια, για να μην μένει ο ασθενής μόνος του αντιμέτωπος με ένα κυκεώνα συναισθημάτων και ψυχολογικών μεταπτώσεων. Μέσα από όλα αυτά αναφύεται παράλληλα και η ανάγκη για ευαισθητοποίηση και περαιτέρω ανάπτυξη σε στρατηγικές πρόληψης, διάγνωσης και θεραπείας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στον συνεργάτη ερευνητή, Διευθυντή της Ογκολογικής Κλινικής του Γενικού Νοσοκομείου Λεμεσού, Δρ Σίμο Μαλά, για τη στήριξη, την ευκολία πρόσβασης τους χώρους της ογκολογικής

Κλινικής αλλά και για την παραχώρηση γραφείου στον χώρο των εξωτερικών Ιατρείων όπου και πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις με τις ασθενείς.

Στην φιλόλογο του σχολείου μας κα Μαρία Πουλιάου Χατζήμιχαηλ για το διόρθωμα, την συντακτική επιμέλεια και τις εισηγήσεις της ως προς την διαμόρφωση της τελικής μορφής της εργασίας μας.

Στον Διευθυντή του Λυκείου Αγίου Ιωάννη, κ. Αλέξανδρο Δημητρίου για τις όποιες διευκολύνσεις παρείχε στην ερευνητική ομάδα.

Στον συντονιστή καθηγητή κ. Νικόλα Νικολάου για τη στήριξη και την καθοδήγηση κατά τη διάρκεια όλης της ερευνητικής διαδικασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[1] **Brunicardi, F.C., Schwartz, S.I. (2010).** Schwartz's principles of surgery. 9th ed. New York; MC: Graw Hill, 424-69 (στη Μεταπτυχιακή Διατριβή, «Η διερεύνηση του άγχους και της ποιότητας ζωής σε άτομα με καρκίνο του μαστού που υποβάλλονται σε χημειοθεραπεία» Δήμητρα Γαβριηλίδου, Λεμεσός, 2014).

[2] **Δημοσθένους, Κ. (2011).** «Αξιολόγηση ποιότητας ζωής, σχετιζόμενη με την χημειοθεραπεία, σε γυναίκες με καρκίνο μαστού στην Κύπρο.» Μεταπτυχιακή Διατριβή, Διοίκηση Μονάδων Υγείας, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

[3] **Ζαφράκας, Μ., Τσαλίκης, Τ., Παπαδόπουλος, Α., Σόρτσης, Α., Ταρλατζής, Α.Β. (2009)** “Επικουρική Θεραπεία του Καρκίνου του μαστού,”: Βασικές Αρχές *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ & ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΑ* 21:164-169 (στη Μεταπτυχιακή Διατριβή, «Η διερεύνηση του άγχους και της ποιότητας ζωής σε άτομα με καρκίνο του μαστού που υποβάλλονται σε χημειοθεραπεία» Δήμητρα Γαβριηλίδου, Λεμεσός, 2014).

[4] **Mystakidou et al. (2004).** «The Hospital Anxiety and Depression Scale in Greek cancer patients: psychometric analyses and applicability.» *Support Care Cancer* 12: 821–825 DOI 10.1007/s00520-004-0698-γ.

[5] **Τελλίδου, Μ. (2007).** «Ψυχολογικά Προβλήματα ασθενών μετά από Μαστεκτομή σε καρκίνο

του μαστού και η αντιμετώπισης τους.» Διδακτορική Διατριβή, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών σε συνεργασία με Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη, Ελλάδα.

[6] Παπαδάτου, Δ. & Αναγνωστόπουλος, Φ. (1989) Η ψυχολογία στο χώρο της Υγείας. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, Ελλάδα.

[7] Ποντισίδης, Γ. & Μπελλάλη, Θ. (2015). «Η Έννοια της Κοινωνικής Υποστήριξης και η Επίδρασή της στη διαχείριση των Χρόνιων Νόσων» Ελληνικό περιοδικό της Νοσηλευτικής Επιστήμης, 2015 8 (4): 6 – 16, Ελλάδα.

[8] Λαβδανίτη, Μ. & Αβραμικά, Μ. (2011). «Η επιβίωση του ασθενούς με καρκίνο μετά το τέλος της θεραπείας – Ο ρόλος του νοσηλευτή.» Το βήμα του Ασκληπιού. Τριμηνιαίο Ηλεκτρονικό Επιστημονικό Περιοδικό online του τμήματος Νοσηλευτικής, Πανεπιστημίου Αθηνών.

[9] Υπουργείο Υγείας, Ετήσια Έκθεση (2010)

